

УДК 336.201.2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ВОЛОДИМИР ІВАНОВ,

аспірант Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

У статті обґрунтовано концептуальні засади забезпечення платоспроможності промислового підприємства, які включають визначення змісту та об'єкта забезпечення платоспроможності, формування мети й основних завдань управління платоспроможністю. Крім того, обґрунтовується функціональна сутність платоспроможності, визначаються вимоги до управління цим процесом.

Ключові слова: платоспроможність, підприємство, забезпечення платоспроможності, управління платоспроможністю, концептуальні засади.

Постановка проблеми. Динамічність розвитку суб'єктів господарювання, невизначеність сучасного економічного, фінансового й політичного простору під впливом світової кризи ускладнюють проблему вивчення здатності підприємства здійснювати розрахункові операції, роблять її реалізацію складною та багатоплановою. У зв'язку із цим виникає необхідність у розробці та реалізації науково обґрунтованої концепції забезпечення платоспроможності промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення платоспроможності підприємства присвячено роботи таких учених-економістів, як І. О. Бланк, В. В. Галасюк, Ю. Ю. Журавльова, А. М. Поддєрьогін, І. Ф. Пономарьов, Д. Н. Солодихін [1-7] та інших. Так, В. В. Галасюк у своїй роботі визначає платоспроможність як здатність виконувати зобов'язання активами, припинення контролю над якими не призводить до втрати вартості об'єктів економічних відносин [2]. Ю. Ю. Журавльова доповнює визначення платоспроможності, додаючи таку умову, як спроможність підприємства здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність, а не тільки здатність розраховуватися за зобов'язаннями [3].

І. Ф. Пономарьов і О. А. Легченко досліджують напрями управління політикою платоспроможності підприємства, серед яких виділяють розробку концепції політики платоспроможності, визначення напрямів і способів використання фінансових ресурсів, обґрунтування вартості зростання фінансових ресурсів, стабілізацію грошових потоків, забезпечення ефективної дивідендної політики й ефективного кадрового менеджменту [4]. Дослідниками розроблено механізм управління політикою платоспроможності підприємства, який включає методи й важелі платоспроможності, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [4, с. 123].

Д. Солодихіним запропоновано фінансову стра-

тегію відновлення платоспроможності яка складається з декількох етапів: проведення комплексного стратегічного аналізу, визначення стратегічних фінансових цілей, розробка етапів і строків реалізації стратегії.

Метою проведеного дослідження є обґрунтування окремих концептуальних засад забезпечення платоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Важливість для підприємства підтримувати платоспроможний стан у будь-який момент часу для задоволення вимог кредиторів, інвесторів, державних контролюючих установ вимагає обґрунтування концептуальних засад забезпечення платоспроможності, що передбачає вирішення таких основних питань:

- визначення змісту та об'єкта забезпечення платоспроможності підприємства;
- формування мети й основних завдань управління платоспроможністю;
- обґрунтування функціональної сутності управління платоспроможністю;
- визначення вимог до здійснення управління платоспроможністю промисловим підприємством.

Взаємозв'язок між виділеними основними положеннями забезпечення платоспроможності підприємства продемонстровано на рис. 1.

Розглянемо ці основні положення докладніше.

Під забезпеченням платоспроможності підприємства пропонуємо розуміти систематичні заходи організаційного характеру, націлені на ефективне управління платоспроможністю підприємства, оперативне виявлення ознак неспроможності здійснення обов'язкових платежів у встановлений термін та створення передумов для своєчасного подолання цієї проблеми з метою забезпечення функціонування підприємства в нормальному ритмі та подальшого виконання зобов'язань, які виникають у результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Рис. 1. Концептуальні засади забезпечення платоспроможності підприємства.

Об'єктом забезпечення платоспроможного стану підприємства виступає виробнича та фінансово-економічна діяльність, у результаті здійснення якої виникають договірні відносини між суб'єктами господарювання, працівниками підприємства, державою та іншими кредиторами, пов'язані з виконанням прийнятих договірних зобов'язань щодо сплати коштів за отриману продукцію, товари, роботи, послуги; щодо виплати заробітної плати, щодо сплати податків та інших платежів.

Несвоєчасне виконання договірних зобов'язань підприємством призводить до недовіри з боку ділових партнерів, до складнощів у майбутньому, пов'язаних із необхідністю завойовувати репутацію надійного ділового партнера. Невиконання зобов'язань може привести до порушення справи про банкрутство підприємства.

Оскільки забезпечення платоспроможності передбачає реалізацію управлінських заходів, то метою управління платоспроможністю обрано, по-перше, повне задоволення в установлені строки потреб кредиторів (для забезпечення короткострокової платоспроможності), а по-друге, забезпечення реалізації стратегічних напрямів діяльності підприємства (для забезпечення довгострокової платоспроможності).

Реалізація поставленої мети управління платоспроможністю здійснюється на основі вирішення ряду задач, основними з яких є такі:

а) забезпечення ліквідності активів підприємства: у процесі вирішення цієї задачі необхідно здійснити насамперед аналіз оборотних активів підприємства з метою виділення тієї її частки, яку буде важко реалізувати в економічних умовах, що склалися на період аналізу. Величина активів, які важко реалізувати, та неліквідні активи не повинні враховуватися при прийнятті рішення про платоспроможність та ліквідність підприємства. Це сприятиме зменшенню ризику несплати за зобов'язаннями в найближчій перспективі. Ліквідність активів необхідно постійно відстежувати й аналізувати її в динаміці. Слід зменшувати неліквідну частину активів, перш за все це стосується розміру дебіторської заборгованості, готової продукції та товарів на складі;

б) забезпечення ефективного використання капіталу підприємства: реалізація цієї задачі передбачає дослідження довгострокової платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства з позиції аналізу структури його капіталу. Зростання частки залученого капіталу є сигналом до виникнення в перспективі необхідної сплати відсоткових платежів і погашення основної частини боргу. Цей факт слід ураховувати при плануванні розрахункових операцій і відстежувати наявність на момент сплати в майбутньому необхідних коштів. Зростання частки власного капіталу може свідчити про неефективне використання наявних коштів на підприємстві (про що,

наприклад, говорить величина нерозподіленого прибутку), які втрачають свою вартість від інфляційних процесів;

в) управління дебіторською заборгованістю підприємства: для вирішення цієї задачі ставиться завдання зменшити розмір заборгованості дебіторів перед підприємством і тим самим підвищити рівень ліквідності поточних активів. Оцінка стану дебіторської заборгованості вимагає проведення її аналізу за строками виникнення, за обсягами, за надійністю виплати в майбутньому, за наявністю безнадійної заборгованості, за величиною заборгованості, що отримана в процесі її реструктуризації. Дебіторська заборгованість виступає тягарем для підприємства, свідчить про нерациональність і неефективність використання засобів, коштів, ресурсів. Розмір цієї заборгованості не можна вважати резервом для здійснення власних виплат, оскільки існує ризик її повернення або імовірність неповної сплати;

г) управління кредиторською заборгованістю підприємства: вирішення цієї задачі управління платоспроможністю передбачає скорочення наявної й простроченої заборгованості, незважаючи на те, то кредиторська заборгованість вважається додатковим джерелом грошових ресурсів для підприємства. Безперечно, наявність кредиторської заборгованості фактично не свідчить про неплатоспроможність підприємства, оскільки строки настання розрахунків за отримани матеріали, напівфабрикати тощо могли ще не наступити, однак якщо заборгованість виникла через нестачу коштів, то це є свідченням невиконання домовленостей і проблем із платоспроможністю. Для підтримки свого іміджу підприємство повинно стежити за строками настання зобов'язання, їх обсягами, наявністю ліквідних коштів для здійснення платежів. Також у разі виникнення труднощів із розрахунками необхідно завчасно домовлятися про надання розстрочки платежу або комерційного кредиту;

д) застосування ефективних форм розрахунків: вирішення задачі зводиться до вибору найбільш прийнятних форм розрахунків з позиції економії витрат на оплату банківських послуг щодо переказу коштів, з позиції страхування (мінімізації ризиків) від несплати за поставлену продукцію з урахуванням того факту, що реалізація договірних домовленостей із діловим партнером відбувається вперше, з позиції найскорішого отримання (або переведення) коштів. У зв'язку із цим підприємство може обрати авансову форму розрахунків, акредитив, банківський переказ, інкасо та інші безготівкові форми розрахунків.

Як впливає з рис. 1, для реалізації поставленої мети й задач управління платоспроможністю підприємства необхідно здійснювати такі функції: облік, аналіз, планування, організацію і контроль.

Функція обліку передбачає своєчасне відстеження здійснених платежів на користь інших суб'єктів господарювання, отриманих коштів від ділових партнерів і їх відповідне відображення в розрахункових і звітних фінансових документах.

Функція аналізу націлена на обробку інформації про стан руху коштів на підприємстві на основі використання системи фінансових показників оцінки платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості, на основі виявлення структурних змін і тенденцій у складі оборотних активів і поточних пасивів, на основі оцінки ліквідності балансу підприємства за поточний період та в динаміці за декілька років.

Планування в системі управління платоспроможністю підприємства забезпечує надання інформації про планові показники надходження й витрачання коштів у часовому діапазоні, який дорівнює одному дню, тижню, місяцю, кварталу, року й декільком рокам (для підтримки довгострокової платоспроможності) у вигляді планів руху грошових коштів. Планування розрахункових операцій може здійснюватися в цілому по підприємству, за напрямками діяльності, за видами діяльності, за укладеними договорами, за суб'єктами господарювання, якщо ділові зв'язки є постійними.

Функція організації надає практичну реалізацію прийнятих до виконання планів руху грошових коштів. На підприємстві готуються нормативні документи (накази, інструкції тощо), забезпечується ознайомлення з ними менеджерів, спеціалістів фінансових відділів, здійснюється розподіл повноважень і необхідних ресурсів.

Контрольна функція забезпечення платоспроможного стану підприємства включає перевірку й стеження за процесом виконання прийнятих до реалізації рішень, планів, заходів, виявлення відхилень від запланованих показників. У разі потреб під впливом дії зовнішніх факторів на цьому етапі управління платоспроможністю підприємством здійснюється корегування розроблених планів.

Реалізація запропонованих задач і функцій забезпечення платоспроможного стану підприємства здійснюється за виділеними автором статті видами платоспроможності підприємства, що в узагальненому вигляді представлені в табл. 1.

Таблиця 1. - Управління платоспроможним станом промислового підприємства за виділеними видами платоспроможності

Класифікаційні ознаки	Види платоспроможності	Напрямок управління
1. За строком виконання зобов'язань	Короткострокова	Оцінка поточного й перспективного фінансового стану підприємства з позиції сплати за зобов'язаннями
	Довгострокова	
2. За видами господарської діяльності	Платоспроможність за операційною діяльністю	Оцінка здатності підприємства за рахунок основної (операційної) діяльності здійснювати інвестиційну діяльність та залучати й повертати кредитні ресурси за фінансовою діяльністю
	Платоспроможність за інвестиційною діяльністю	
	Платоспроможність за фінансовою діяльністю	

Продовження таблиці 1

3. Залежно від операційного процесу	Споживча	Оцінка власних джерел забезпечення платоспроможності підприємства (прибутку від реалізації продукції) й оцінка ресурсів для здійснення виробничого процесу
	Виробнича	
	Комерційна	
4. За спроможністю здійснення платежів	Постійна	Оцінка необхідності обрання таких форм розрахунків, які б забезпечували своєчасне здійснення розрахункових операцій
	Тимчасова	
5. По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу	Платоспроможність інвестора	Аналіз платоспроможності підприємства при реалізації інвестиційного проекту й оцінка ефективності вкладення коштів у проект
	Платоспроможність підприємства-реципієнта	

Як видно з інформації, що міститься в табл. 1, управління платоспроможністю підприємства за окремими видами є необхідним етапом у досягненні головної мети діяльності підприємства - зростання його ринкової вартості [1, с. 50].

Основними вимогами (принципами) до забезпечення платоспроможного стану підприємства визначено системний підхід, прибутковість, ліквідність, стійкість, оптимальність й ефективність. Зміст кожного з виділених принципів наведено нижче:

1) системний підхід передбачає урахування всіх видів ресурсів, що використовуються на підприємстві, усіх напрямів і видів діяльності, за якими передбачається здійснення платежів або отримання коштів;

2) принцип прибутковості визначає отримання позитивного фінансового результату від здійснення діяльності, який є свідченням правильності обраної стратегічної поведінки й джерелом покриття зобов'язань;

3) принцип ліквідності використовується для забезпечення резерву ресурсів (оборотних засобів) у випадку необхідності дострокового погашення зобов'язань;

4) принцип стійкості визначає досягнення платоспроможного стану підприємством у довгостроковому періоді, що досягається дотриманням оптимальних співвідношень між власним і залученим капіталом;

5) принцип оптимальності передбачає використання сучасних методів аналізу, планування, організації та контролю при забезпеченні платоспроможності підприємства;

6) принцип ефективності полягає в повній реалізації запланованих завдань і функцій управління для досягнення основної мети, тобто здатності підприємства своєчасно в повному обсязі виконувати платіжні вимоги кредиторів.

Висновки

Таким чином, для забезпечення платоспроможності промислового підприємства запропоновано досліджувати виробничу й фінансово-економічну

діяльність, яка виступає об'єктом забезпечення платоспроможності; передбачено необхідність досягнення короткострокової та довгострокової мети управління платоспроможністю (повне задоволення в установлені строки потреб кредиторів і забезпечення реалізації стратегічних напрямів діяльності); виділено основні задачі, функції й вимоги до управління платоспроможністю.

Запропоновані концептуальні засади забезпечення платоспроможності підприємства можуть стати основою для розробки й реалізації заходів щодо підвищення ефективності управління його платоспроможним станом у короткостроковому й довгостроковому періодах.

У подальших дослідженнях слід зосередити увагу на механізмі забезпечення платоспроможності промислового підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. - К. : Ника-Центр, 1999. - Т. 1. - 590 с.
2. Галасюк В. В. Об определении понятия "платежеспособность" в контексте концепции ССФ / В. В. Галасюк // Фондовый рынок. - 2003. - № 13. - С. 26-33.
3. Журавльова Ю. Ю. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення (на прикладі харчової промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 " Гроші, фінанси і кредит" / Ю. Ю. Журавльова. - К., 2007. - 20 с.
4. Легченко О. А. Обоснование основных направлений управления политикой платежеспособности предприятия / О. А. Легченко, И. Ф. Пономарёв // Матеріали VII Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених "Економіка і маркетинг в XXI сторіччі" (Донецьк, 19-21 травн. 2006 р.). - Донецьк : ДРУК-ІНФО, 2006. - Ч. 1. - С. 196-198.
5. Пономарьов І. Ф. Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства / І. Ф. Пономарьов, О. І. Полякова, О. А. Легченко // Економіка промисловості. - 2007. - № 1 (36). - С. 119-132.
6. Солодихин Д. Н. Финансовая стратегия восстановления платежеспособности предприятия / Д. Н. Солодихин // Финансы. - 2008. - № 4. - С. 65-67.
7. Финанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та інш. ; за заг. ред. А. М. Поддєрьогіна. - 7-ме вид. - К. : КНЕУ, 2008. - 552 с.

V. Ivanov

SOLVENCY OF AN ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF A CRISIS

The article presents the conceptual foundations of ensuring an industrial enterprise solvency, which include definition of the content and matter of ensuring an enterprise solvency, formation of aims and main tasks of solvency control, grounding of functional essence of solvency control, determination of requirements to the control of solvency by an industrial enterprise.

Key words: solvency, enterprise, solvency ensuring, solvency control, conceptual foundations.

© В. Іванов

Надійшла до редакції 15.10.2009

УДК 658.310.8

**ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

ВАЛЕРІЯ КОЛОСОК,

кандидат економічних наук, доцент

Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

АНТОНІНА АЛІСТАЄВА,

аспірант Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

У статті розглянуто та узагальнено заходи щодо розвитку трудового персоналу на підприємствах. На основі їх детального аналізу виділено три основних моделі управління розвитком трудового персоналу промислового підприємства, описані їхні основні характерні ознаки та властиві елементи, охарактеризовано джерела отримання підприємством ефекту від застосування кожної з моделей управління розвитком персоналу.

Ключові слова: розвиток персоналу підприємства, модель управління розвитком, складові моделі.

Постановка проблеми. В умовах нової економіки найбільш важливим резервом зростання економічних показників діяльності підприємства (а в остаточному підсумку і його ринкової цінності) виступає зростання вартості й підвищення ефективності використання людського капіталу. За умови зростання ролі трудових ресурсів як одного з основоположних факторів виробництва підприємствам усе більше уваги доводиться приділяти поліпшенню їх якості та цінності [1-2]. З таких позицій, розвиток персоналу стає одним із найважливіших напрямів раціонального функціонування будь-якої організації та забезпечення її конкурентної позиції на ринку. А управління розвитком персоналу підприємства шляхом реалізації комплексу цілеспрямованих управлінських дій повинне забезпечувати ефективне використання трудового потенціалу кожного працівника, підвищення його соціальної та професійної мобільності, що, у свою чергу, позитивно вплине на збільшення обсягів та оновлення номенклатури виробництва, забезпечить поліпшення фінансових результатів діяльності організації. У дослідженні виділено основні типи моделей управління розвитком

персоналу, які можуть застосовуватися вітчизняними промисловими підприємствами в умовах сучасної економіки [3-5].

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми і формулювання мети статті. Питання управління та розвитку персоналу є предметом дослідження багатьох зарубіжних і українських учених-економістів, зокрема М. Армстронга, Д. Богині, В. Шухарта, А. Кармінського, С. Фалько, В. Носова, В. Співака, С. Шеклі. Проте подальшої розробки потребують ті аспекти, які пов'язані з професійною спеціалізацією персоналу чи певним типом підприємства. У цьому контексті актуальним є аналіз найбільш характерних моделей управління розвитком персоналу промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. У статті пропонується розглядати управління розвитком персоналу підприємства як сукупність управлінських дій підприємства, за рахунок здійснення яких відбувається забезпечення організації такими працівниками, які здатні реалізувати стратегію діяльності компанії, мають для цього бажання, необхідні

№ 9 (100) грудень 2009 р.